

האין זה מוזר?

אין זו אשמתו של אייבי נתן שמתקבצים סביבו כמה מן היסודות השליילים ביותר במדינה — שוביניסטים, בטחוניסטים, משי תמטים ממאבק ומשרתי השררה. אבל מוכרח להיות הגיון כלשהו בתופעה זו. ולא קשה לגלותו. הוא טמון בשלוש סיבות שונות.

★ ★ ★

סיבה התמימה ביותר (אם כי היא פחות סימפטית) טמונה בכך שזוהי הדרך הנוחה ביותר להגיד דברים יפים מבלי להסתכן במאומה.

אייבי נתן הסתכן — ובכך כבדו. אבל הרוקדים סביבו אינם מסתכנים בדבר.

כל מאבק רציני למען השלום מביא את בעליו להתנגשות חזיתית עם המישטר הריי במדינה. אין מנוס מכך. מישטר זה מבוסס בלכולו על מציאות של לא-מלחמה ולא-שלום, והוא מוכן להפעיל אלות ובתרי סוהר נגד כל המבקש לשנות מציאות זו. שאיפה רצינית לשלום פירושה: שאיפה לשינוי המדיניות של ישראל. הנכונות לשלם מחיר מצידו, תמורת המחיר הנתבע מצד הערבים. שינוי המישטר הפנימי במדינה, בייחוד בכל הנוגע לערביי ישראל.

בקיצור: מאבק נגד השריון. אייבי עצמו הוא הרבה יותר מדי נאיבי מכדי להבין זאת. מכיוון שאינו מעוניין כלל בבעיית המדיניות, וגם מעולם לא גילה כל סימן של עניין בה, הוא פטור מלחשוב על כך. תוכניתו מצטיינת דווקא בתמימותה הילילית, הדוברת אל לב לוגיקה קשה כי אשקלון: לוי אשכול ייפגש עם עבדאל נאצר, ואז הכל יסתדר מאליו.

אבל המורקדים סביבו אינם נאיביים ואינם תמימים כדו יעקב. הם יודעים שזוהי שטות. אבל שטות זו נוחה להם מאוד.

כי היא מאפשרת להם לדבר סוף-סוף בשם השלום, להרע לשלום ולהתנפח בפווה של רודפי-שלום — ובאותה שעה להיות בסדר גמור עם לוי אשכול ועם מחלקי הפרסים הכיבודים, ההלואות והמענקים.

זה נוח. זה פשוט. אבל זה כהרבה פחות סימפטי מתמימותו של אייבי נתן עצמו.

★ ★ ★

סיבה השניה חשובה יותר. היא מסבירה את ההתלהבות שממילם כל הבטאונים השוביניסטיים במדינה נוכח מעלליו של אייבי נתן מזה קרוב רשנה.

באחד מגאומיו בכנסת טען שמעון פרס כי קיימות בישראל שתי אסכולות: האסכולה ה"ריאליסטית", הבונה את כוח ההרתעה של צה"ל והיוודעת כי אין שום סיכוי לשלום, והאסכולה ה"רומנטית", השואפת לשלום. ש"היא תלושה מן המציאות והווה בהקצף מזה מעשר-שנה אנו מנסים להפיץ ריח תמונה כוזבת זו. אנו מנסים להוכיח, בהסכרה ובמעשים, כי שאיפת-השלום שלנו מבוססת על ריאליזם מוצק, על ראייה מפורכת של המציאות.

זוהי החזית העיקרית של מאבק השלום בישראל: לשכנע את הציבור כי מול הריאליזם השיגורתי, הסרמטקני, של השלטון הבטחוני, ניסטי, עומד ריאליזם חדש, רבי תנופה ומחפכני, של מנהיג-השלום. לאט לאט, תוך הרבה כשלונות ונסיונות, התחלנו להצליח בדרך זו. התחלנו לבסס בציבור את התחושה שאנו עומדים בשתי רגליו על קרקע המציאות, שאיננו אוטורי פיסטים ודון-קישוטים, שקולנו הוא קול ה"הגיון המפוכה. רק הודות לכך הצלחנו לפי רוח לבנסת, ובגלל זה מנסים לסתום את פינו שם.

והנה הופיע על הבמה אותו צעיר נחמד ואינטימי, שכליכך קל

לצחוק ממנו, שכליכך קל לתארו כחצי-מטורף וחצי-מקוין, הנראה כהיכחה חיה לכל התיאוריה של שמעון פרס: שאכן רק נערים תמימים מאמינים בשלום. שאכן הדיבור על "מיכעלי-שלום יודים" מושון מצע הכוח החדש, אינו אלא תעלול של פירסומת או מעשה-קונדס בדריני.

לכן עטו הבטאונים השוביניסטיים וקול ישראל על אייבי נתן. לכן נתנו במלחמת הבחירות פירסום-ענק לכל מילה שיצאה מפי — בה בשעה שסתמו את הפה ללוחמי השלום. הם ביקשו ליצור קאריקטורה, כדי להציגה לציבור כתמונה נאמנה של מחנה השלום. ולמחרת הטיסה העמידו פנים כאילו הרפתקה נאיבית זו כמוה כמאבק מחנה השלום, בבחינת "נגבו להם את ההצגה..."

תורה זו אומרת, כאמת שאין להרהר אחריה: ישראל רוצה ב"שלום. ישראל רוצה תמיד ב"שלום. הערבים אינם רוצים בשלום. העולם לא רצו, ואודו לעולם לא ירצו. הם זוממים להשמידנו.

דרושה מידה רבה של עצמאות מחשבתית כדי להבין כי זוהי תמונה מסולפת. ממש לת ישראל אומנם רוצה בשלום — אבל בשלום בו ייכנעו הערבים ללא-תנאי לעמדת ישראל. ואילו שלום אמיתי ייכון רק כשישני הצדדים ישנו את עמדותיהם, כשכל אחד מהם מוכן לשלם מחיר סביר תמורת ויתורי רעהו.

הסיימס הלונדוני (אחד העיתונים הזרים המעטים שלא תיארו את סיסת אייבי נתן כקוריוז, אלא ניצלוה כדי לומר כמה דברים רציניים) רמז על כך. הוא אמר כי למעשים

גיבור הבוהימה: אייבי מספר על עלילותיו לאומניות

כאלה אין ערך ממשי, מפני שישראל אינה מוכנה לשלם שום מחיר תמורת השלום. הוא הזהיר את ישראל בפני האשליה של שלום ללא-מחיר.

והנה בא בן-גוריון ואומר: אייבי נתן עשה מעשה חשוב. הוא הרי כיה לעולם שישראל רוצה בשלום. כלומר: הוא חיוק את התעמולה הרישמית, נתן לה קלף חשוב ו"דרמאטי."

לדעת בן-גוריון, יש להציג את הדברים כך: אייבי נתן הוכיח שישראל (קרי: ממשלת ישראל) רוצה בשלום. הוא גם הוכיח כי הערבים אינם רוצים בשלום — שהרי נשיא מצרים סירב להיפגש עימו, וכל שהייתו בי מצרים היתה רק נחיתה טכנית.

בימים האחרונה עבר כל מנגנון-התעמולה של ממשלת ישראל בחו"ל לקו זה — ובכך הפכה סיסת נתן לטכסיס במלחמה הפסיכית לוגית בין ישראל וערב.

לא במיקרה היה בן-גוריון הראשון שהבין כיצד אפשר לנצל את אייבי למען התעמולה הרישמית הבטחוניסטית. כי היה זה בן-גוריון שהמציא לראשונה את רעיונו של אייבי.

בטאנו של בן-גוריון, מבט חדש, השעה השבוע את סיסת נתן למיכעז בתגלים, מיכעז פרובוקטיבי שאורגן ב"1954 ככחנה תחילה כדי ליצור מתחיות במרחב ולהדי ביק התערבות צבאית בריסית נגד מצרים.

בן-גוריון הוא שהכריז, כי אימת שהתכונן למלחמה: "אני מוכן י" טוס לקאהיר ולהיפגש עם עבדאל-אנאצר!" היתה זאת סיממה מצויינת להתחמקות מכל פעולה

למען השלום, ואליכי מצויין להכי נת מיכעזיסיני.

והוא מוצאת הר בעיני כל מי שרוצה לזכות בשלום מן ההפקר, כמו במיפעל ה"פיס, כמציאה בשוק הפישפשים. אייבי אינו יכול להבין זאת. הוא מסתפק בכבוד הרב שגפל בחלקו, ובחודאי אין ל"עוס עליו בשל כך.

אבל התיעמלנים הזרזים כבר מתלבשים על מעשהו. וכך הם עלולים להפכו, במחי יד, לקלף חשוב במערך הבטחוניסטי.

וקרוב לחדאי שיעודדו את נתן לחזור של מעשהו, ולהופיע בשמו ברחבי העולם — כמחזק את הקו הרישמי, וכהתחמקות מפעולת-שלום אמיתית.

גם זה יכול ליצור מישקע, שיאריך ימים הרבה יותר מן הסנצציה עצמה.

★ ★ ★

הן, אם כן, עיקר המאזן של ההרפתקה. יש בו חיוב, ויש בו שלילה. יעבור זמן עד שיתברר אם החיוב גבר על השלילה, או להיפך.

כך או אחרת: אנו, העוסקים במלאכת השלום מזה שנים רבות, שידענו רגעים של חדוה-הישג ורגעים של שיכרון-לב, איננו מאמינים בניסים.

השלום לא יפול מן השמים. הוא לא יבוא גם על כנפי ממוס.

למאבק על השלום יש חזיתות רבות, ו"גיבורים רבים. למען מאבק זה יש לספוג מהלומות של אלות על הכביש לטייבה, כפי שסבלו אותן הבחורות האמיצות שתעמודנה עתה לדון. למען השלום דרושים גיבורים כמו אורי דיוויס — שיש להם האומץ ל"עשות מעשים בלתי-סופולאריים, להיות שנואים על הרוב תחת להינשא על גבו של הרוב (וזהו הגדולה שבכל הגבורות). למען השלום יש לנהל מגעים חשאיים, ממושכים ולא פעם מתסכלים, שהציבור לא ישמע עליהם לעולם. למען השלום יש להיאבק לשינוי המישטר בארץ, תוך קורבנות אי-סוף והסתכנות מתמדת.

במאבק זה יש בהחלט מקום להרפתקות דרמאטיות, לתעלולי פירסומות, למעשי-יחידים נועזים. בתנאי שמעשים אלה יהיו משוי לבנים במאבק, יהיו מוכנים כראוי מבחינה מדינית, יהיו חלק מתוכנית מעשית וארוכת-טווח.

והרי מעשה זה היה ההיפך מזה — הוא העמיד את שואפי-השלום במצרים כי מצב שלא יכלו אלא להתכחש למעשה, ול"תאר אייבי כמטורף משועמם.

מדי פעם יבוא הפיתוי להאמין בניסים, כי "DEUS EX MACHINA, במלאך שיק" פוץ מן המכונה כמו על במת התיאטרון, ויחסוך לנו את המאמצים ואת הקורבנות.

אבל בנתיב זה אין קיצור-דרך. לפני שיהיה טעם בשחחות פנים-אל-פנים עם מנהיגי ערב, יש צורך להקים לגבש ולבסס את מחנה-השלום בישראל. רק מחנה כזה, שיוכיח את יכולתו להשפיע על מדיניות ישראל, יוכל לבוא בברית של ממש עם כוחות-השלום במרחב הערבי.

הדרך לקאהיר מוכיחה דרך יריי שלום. וגם דרך טייבה וקלנסווה.

מעשים בני-יומם, כמו זה של אייבי נתן, יכולים להועיל ויכולים להזיק. זה תלוי ב"הרבה דברים. זה תלוי גם בבעלי-המעשים עצמם. גם בידי נתן עצמו יהיה זה תלוי אם ייאיר מעשהו מישקע חיובי, או שינוצל כדי להזיק לכוחות-השלום, כפי שהזיק להם בעת הבחירות.

כך או אחרת, יימצאו בין המורקדים סביבו שינסו לנצל את מעשהו כדי לגנא את מחנה-השלום. הם עשו זאת בחודשים האחרונים, והם יעשו זאת בחודשים הבאים. יש להתייחס לכל כשלונות סלחנית, ברוח ה"פיתגם הערבי:

"הכלבים נובחים, השירה מביי שיכה בדרך."